

KLAS ÖSTMAN om

fria eller ofria friskolor

Borgerlig skolpolitik måste tänkas om. Mer betyg är kanske bra, men inget som politiker skall bestämma om.

Skolverket har gjort den obehagliga upptäckten att åtskilliga av de nya friskolorna är just fria och följaktligen gör avvikelser från den stadfästa samhällsideologin. Såväl kristna som muslimska skolor har i några fall visat sig benägna att tala tyst om evolutionen, men högt om kreationism och andra vidskepelser, eller att inta en ganska ljum hållning till ”det här med homo”.

Enligt Dagens Nyheter har skolverkets generaldirektör Mats Ekholm i ett yttrande till regeringen ifrågasatt om ”sammanslutningar som har betecknats som skadliga sekter” verkligen skall få driva skolor. Det är en intressant fråga, men skoldebattörer såväl till vänster som till höger har anledning att avvakta med stenkastningen några ögonblick.

MAN KAN BÖRJA MED att begrunda formuleringen ”sammanslutningar som har beskrivits som skadliga sekter”. Vänta nu...låter inte det som en ganska träffande beskrivning av både skolverket och dess föregångare, skolöverstyrelsen? Under flera decennier har dessa två myndigheters fanatiska reformpedagoger lagt ner all sin lidelse och energi på att riva det gamla svenska skolsystemet i trasor. Invändningar och motstånd från den stora tysta majoriteten av lärare och föräldrar har de inte beaktat ett ögonblick. Annat än möjligen som utslag av falskt medvetande och därmed som bekräftelser på att reformivrarnas egen världsbild är den objektivt riktiga. En professionell avprogrammerare skulle kunna få hela sin livsförsörjning tryggade med klienter från flumpedagogernas sekt.

Vänstern bör alltså fråga sig om det verkligen finns några sammanslutningar som skulle kunna ställa till ett värre elände än vad aktörerna i den offentliga sektorn – förutom skolverket också utbildningsministrar, riksdags- och kommunpolitiker, lärarhögskolor, med flera – redan har gjort.

Friskolesystemets tillväxt tvingar dock även borgerliga skoldebattörer att tänka igenom vilka grundläggande principer som skall styra utbildningspolitiken. Hur fria skall friskolorna egentligen vara? Så här långt har varje ny friskola a priori hälsats med glädje

av högern, just eftersom man föreställt sig att det minskar Mats Ekholms och hans gelikars makt. Längre än så har det hittills sällan funnits anledning att tänka. Nu gör det det. Eftersom utbildningen är en gemensam politisk angelägenhet och även friskolor är offentligt finansierade måste en minimal kravnivå fastställas politiskt.

NYCKELORDET BÖR VARA just ”minimal”. Om några av våra yngsta medborgare indoktrinerats med en världsbild som starkt avviker från det de flesta av oss betraktar som vettigt så är det illa, men frågan är om det verkligen skall vara statens uppgift att se till att alla tycker likadant om ”det här med homo”. Vill vi egentligen att Ingegerd Wärnersson skall styra över alla svenska barns moraliska fostran?

Skall friskolorna faktiskt vara fria måste även en del riktigt traditionstyngda delar av borgerlighetens skolpolitik ifrågasättas. Kraven på mer betyg, exempelvis.

Staten bör fastställa vilka kunskaper som alla barn och ungdomar måste ha och sedan kontrollera att målen uppnås, genom mycket flitigt bruk av nationella prov och externa censorer. Skolor som inte klarar den kvalitetskontrollen – exempelvis därför att deras elever blivit inbillade att världen skapades på sex dagar – skall stängas i rödaste rappet, i barnens intresse.

Men exakt hur de enskilda skolorna bär sig åt för att göra vad de är ålagda göra, det bör inte regleras centralt. Somliga kanske vill ha betyg redan i tredje eller fjärde klass (fanns sådana skolor skulle då jag sätta min dotter där). Andra tror att man uppnår bättre resultat med så få betygstillfällen som möjligt. Det skall stå dem fritt att pröva. Resultatet räknas, inte hur det uppnås. Västerlandets välstånd skapades inte genom tvingande normer för hur saker skall göras, utan genom att olika metoder prövades i konkurrens med varandra. Befria friskolorna!

Klas Östman (klas.ostman@svensktidskrift.se) är redaktör för Svensk Tidskrift.